

Derde wijziging

Welstandsnota

gemeente Montferland

**derde wijziging
Welstandsnota gemeente
Montferland**

26 november 2015

gemeente Montferland

Correspondentieadres:

Postbus 47

6940 BA Didam

T 0316 - 291 391

E gemeente@montferland.info

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding actualisatie welstandsnota	4
1.2	Inhoud van de nota	4
2	Welstandsbeleid	5
2.1	Ruimtelijk beleid	5
2.2	Welstandscommissies	5
2.3	Handhaving	7
2.4	Proces	7
3	Welstandsvrij gebied	8
4	Gebiedscriteria	9
4.1	Welstandsniveau	9
4.2	Waardering gebieden	9
4.3	De gebiedscriteria	11
5.	Algemene Criteria	12
5.1	Relatie tussen vorm, gebruik en constructie	12
5.2	Relatie tussen bouwwerk en omgeving	12
5.3	Evenwicht tussen helderheid en complexiteit	12
5.4	Associatieve betekenissen	13
5.5	Schaal en maatverhoudingen	13
5.6	Materiaal, textuur, kleur en licht	13

Kaartbijlage

Kaart welstandsgebieden

1.1 Aanleiding actualisatie welstandsnota

Voorliggende welstandsnota betreft een wijziging op de tweede wijziging van de welstandsnota 2012.

Op 26 november 2015 is de welstandsnota van de gemeente Montferland vastgesteld. Op 1 januari 2016 is de 3^e wijziging welstandsnota gemeente Montferland in werking getreden.

Destijds is de nota opgesteld naar aanleiding van gewijzigde regelgeving op het gebied van het omgevingsrecht en de behoefte aan deregulering.

De volgende wijzigingen zijn hierin opgenomen.

Actualisatie van de welstandsnota en de kaarten aan het gewijzigde omgevingsrecht, het opnemen van het welstandsvrije gebied "sportveld kilder", het verruimen van het welstandsvrije gebied achter de doorgetrokken voorgevelrooilijn door de grens te verleggen van 3 meter naar 1 meter. En het opnemen van welstandscriteria die in het kader van projecten door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Daarnaast is de toegankelijkheid van de welstandsnota verbeterd, zodat deze ook digitaal is te raadplegen.

De tweede wijziging van de welstandsnota is op 20 december 2012 vastgesteld door de gemeenteraad.

Hierboven is reeds verwoord dat het welstandsvrije gebied nog meer is verruimd ten opzichte van de voorgaande jaren met uitzondering van de beschermde monumenten en de cultuurhistorische waarden van de kern.

Het streven is nog steeds om onze inwoners zo min mogelijk met administratieve lasten en procedures te belasten en hen de mogelijkheid te geven om zoveel als mogelijk naar eigen inzichten te kunnen (ver)bouwen. In plaats van alles tot in detail van bovenaf te reguleren. Door het aanwijzen van welstandsvrije gebieden hebben we hiermee reeds een aanvang gemaakt.

We hebben kunnen zien dat de burger/ondernemer voldoende besef heeft van wat passend is en wat niet, en dat de burgers/ ondernemers van gemeente Montferland heel goed in staat zijn daarvoor zelf verantwoordelijkheid te dragen.

Daarnaast is er nog steeds het bestemmingsplan dat kaders geeft ten aanzien van situering, gebruik en maatvoering. Hierdoor is het risico van achteruitgang van de (ruimtelijke) beeldkwaliteit van de omgeving is beperkt.

Dit heeft er mede toe geleid dat in de raadsvergadering van 13 november 2014 is besloten naar aanleiding van het Besluitdocument Kerntakendiscussie om het gehele grondgebied van de gemeente Montferland met uitzondering van de historische kern van 's-Heerenberg welstandsvrij te verklaren waarbij er ook geen excessen regeling wordt opgenomen.

1.2 Inhoud van de nota

Deze nota bevat het welstandsbeleid voor het gehele grondgebied van de gemeente Montferland. Met de vaststelling van de derde wijziging van de Welstandsnota gemeente Montferland heeft de gemeenteraad op P.M. besloten om een groot deel van de gemeente welstandsvrij te verklaren.

Het welstandsvrije gebied binnen de gemeente wordt aangegeven in hoofdstuk 3.

2.1 Ruimtelijke beleid

Ruimtelijke beleid

De gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente is vastgelegd in structuurplannen, visies, zoals beeldkwaliteitsplannen en stedenbouwkundige plannen.

Daarnaast zijn de meeste bestemmingsplannen geactualiseerd of worden momenteel herzien. De meeste bestemmingsplannen zijn redelijk actueel.

Bestemmingsplannen

Een bestemmingsplan regelt onder meer de functie en het ruimtebeslag van bouwwerken. Datgene wat door het bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt kan niet door welstandscriteria worden tegenhouden. Daarnaast kan in een bestemmingsplan ook beeldkwaliteitscriteria en stedenbouwkundige bepalingen worden opgenomen.

Monumentenbeleid

Het monumentenbeleid in de gemeente is gericht op behoud van cultuurhistorische waarden en versterken van de historische identiteit. Dat gebeurt op grond van de Erfgoedverordening Montferland 2012. Voor restauratiesubsidies wordt gebruik gemaakt van het Besluit rijkssubsidieëring instandhouding monumenten 2011 (BRIM) en de lokale subsidieverordeningen. Daarnaast zijn de te beschermen waarden vastgelegd in de zogeheten redegevende beschrijving.

De monumentencommissie in de gemeente adviseert gevraagd en ongevraagd het gemeentebestuur, vooral over wijzigingen aan Rijks- en gemeentelijke monumenten. Daarnaast adviseert de commissie over allerlei beleidszaken met betrekking tot de gemeentelijke monumentenzorg, zoals het selecteren en beoordelen van potentiële objecten voor de gemeentelijke monumentenlijst.

Welstandstoetsing vindt alleen plaats in de historische kern van 's-Heerenberg.

Overigens blijft voor wijzigingen aan beschermde gebouwen en bouwen in beschermde gebieden een advies van de Monumentencommissie verplicht.

2.2 Welstandscommissie

Taak en werkwijze welstandscommissie

De welstandscommissie heeft tot taak de gemeente te adviseren of de ingediende plannen voldoen aan de criteria in de welstandsnota. Zo'n advies is alleen verplicht voor omgevingsvergunningplichtige plannen in de gebieden waar nog welstandscriteria van toepassing zijn (dat zijn namelijk de uitzonderingen, welstandsvrij is de regel).

De commissie vergadert regelmatig in het openbaar. Het een en ander is afhankelijk van het aanbod van bouwplannen.

De commissie heeft de advisering over plannen waarvan de mening van de commissie bekend mag worden verondersteld, gemandateerd aan de rayonarchitect.

De agenda van de bijeenkomsten van de welstandscommissie wordt vooraf bekend gemaakt op de website van de gemeente.

Afwijken van het advies van de welstandscommissie

Als het College van een welstandsadvies, met toepassing van artikel 4:84 van de Algemene Wet Bestuursrecht, afwijkt van het advies van de commissie, wordt dit in de beslissing op de aanvraag van de omgevingsvergunning gemotiveerd:

- wanneer het College van plan is van het advies van de eigen Commissie af te wijken, kan men besluiten een second-opinion te vragen van een andere commissie;
- naast het afwijken van een advies op welstandsgronden, hebben Burgemeester en Wethouders wettelijk de mogelijkheid een omgevingsvergunning te verlenen als daarvoor naar hun oordeel zwaarwegende redenen zijn;
- het College van Burgemeester en Wethouders kan eventueel op advies van de commissie – ook afwijken van de welstandscriteria zelf. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat een plan als zodanig niet voldoet aan de welstandscriteria, maar wél aan redelijke eisen van welstand. Op deze manier kunnen plannen van uitzonderlijke kwaliteit ondanks hun strijdigheid met de ter plaatse geldende criteria toch gerealiseerd worden. Ook deze afwijkingen moeten uiteraard in het besluit worden gemotiveerd.

Het indienen van bezwaar tegen beslissingen

Tegen elk besluit op de aanvraag van een omgevingsvergunning kunnen belanghebbenden bezwaar aantekenen. Het college van Burgemeester en Wethouders geeft in het besluit steeds aan dat deze mogelijkheid bestaat, en hoe belanghebbenden hun bezwaren kunnen indienen.

Adviezen van de welstandscommissie

De welstandscommissie adviseert aan het College van Burgemeester en Wethouders of het uiterlijk en de plaatsing van een bouwwerk, zowel op zichzelf als in verband met de omgeving (of de daar te verwachten ontwikkeling), voldoen aan redelijke eisen van welstand. De commissie beoordeelt dit aan de hand van de criteria van deze welstandsnota.

Het welstandsadvies kan in principe slechts als uitkomst hebben dat het plan aan de eisen voldoet of juist niet voldoet. Indien op basis van de tekeningen niet in redelijkheid geconcludeerd kan worden dat het bouwwerk zal voldoen aan de welstandscriteria, zal het plan niet worden behandeld.

Plan voldoet:

Indien de welstandscommissie akkoord is met het plan wordt aangegeven dat het plan voldoet aan de redelijke eisen van welstand. Indien benodigd geschiedt dit door een schriftelijk advies waarin de conclusie in duidelijke taal gemotiveerd wordt. De commissie kan aan het positieve advies 'opmerkingen' (lees: tips) toevoegen met het oog op een (nog) verdere verbetering van het plan.

Plan voldoet niet:

De welstandscommissie geeft een schriftelijke motivering van het negatief advies. Deze motivering bevat een korte omschrijving van het ingediende plan, een verwijzing naar de welstandscriteria en een samenvatting van de beoordeling van het plan op die punten.

Voor alle duidelijkheid: de bevoegdheid van de commissie beperkt zich tot het beoordelen van een plan. De commissie is niet bevoegd zelf oplossingen aan te dragen. Verder is het welstandsadvies uitsluitend gericht op zaken die betrekking hebben op het welstandstoezicht als

zodanig. Voor het overige zijn de volgende regels van procedurele aard van belang:

- indiener van een plan en ontwerper kunnen de gemeente vragen om een toelichting op een advies door de commissie. Een opdracht tot heroverweging van het welstandsadvies kan alleen door de gemeente gegeven worden. Het resultaat van de heroverweging dient schriftelijk gemotiveerd te worden;
- op verzoek van het College van Burgemeester en Wethouders moet de commissie ook een gegeven positief advies (plan voldoet aan de redelijke eisen van welstand) achteraf schriftelijk kunnen motiveren;
- voor het overige zijn voor het indienen van bezwaren tegen beslissingen van Burgemeester en Wethouders de hiervoor geldende procedures van toepassing.

De organisatie van de welstandscommissie

De gemeente heeft het Gelders Genootschap aangewezen om te adviseren over welstandsaspecten. Voor de werkwijze en samenstelling van de commissie wordt verwezen naar de bouwverordening van de gemeente Montferland en de daarin opgenomen bijlage 'Reglement van orde van de welstandscommissie'.

Openbaarheid

De welstandscommissie vergadert regelmatig op een vaste locatie in het rayon. Bij de behandeling van belangrijke bouwplannen kan, op verzoek van de gemeente, worden besloten in de eigen gemeente te vergaderen. De vergadering is openbaar. Tijdstip en plaats van de vergadering wordt gepubliceerd. In gevallen als bedoeld in artikel 10 van de Wet Openbaarheid van Bestuur (bijvoorbeeld ter eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer of ter voorkoming van onevenredige bevoordeling of benadeling van betrokken personen of derden) is de vergadering, of een deel daarvan, niet openbaar.

Tijdens de vergadering wordt alleen opdrachtgevers en hun ontwerpers gelegenheid geboden tot spreekrecht. Ook de behandeling van de bouwplannen onder mandaat is openbaar. De agenda voor de behandeling wordt gepubliceerd op de gemeentelijke website. Ook hier hebben alleen opdrachtgevers en hun ontwerpers gelegenheid tot spreekrecht.

2.3 Handhaving

De gemeente geeft met de welstandsnota regels voor het welstandstoezicht met betrekking tot bouwwerken die gelegen zijn in de historische kern van 's-Heerenberg en kunnen de naleving ervan handhaven. Hierbij wordt verwezen naar het handhavingsbeleid en handhavingsprogramma.

Op 30 mei 2013 is het "gemeentebreed integraal handhavingsbeleid 2013" door de raad vastgesteld. Als voor een vergunningplichtig bouwwerk geen vergunning is aangevraagd of als het bouwwerk na realisering afwijkt van de vergunningstekening, krijgt de eigenaar alsnog gelegenheid een vergunning aan te vragen voor het gerealiseerde bouwwerk, mits het kan worden gelegaliseerd.

2.4 Proces

Als bouwplannen verder gaan dan de criteria voor vergunningvrije bouwwerken toelaten, is een omgevingsvergunning vereist. In die gevallen is toetsing aan het bestemmingsplan en aan andere regelgeving nodig.

3. WELSTANDSVRIJ GEBIED

3. WELSTANDSVRIJ GEBIED

Het welstandsvrije gebied is aangewezen op de bij deze welstandsnota vastgestelde kaart genaamd welstandsvrij gebied gemeente Montferland (16 juni 2015), als bedoeld in artikel 12, lid 2 van de Woningwet. Voor deze gebieden zijn geen redelijke eisen van welstand van toepassing. Met uitzondering van de bouwplannen die gelegen zijn in de historische kern 's-Heerenberg (aangeduid op kaart als bijzonder welstandsgebied).

Het onderstaande schema geeft aan in wanneer bouwplannen getoetst worden door de welstandscommissie.

toetsing bouwplannen door welstandscommissie

Vergunningvrij

Geen toets

Vergunningplichtig

*Toets welstandscommissie aan
gebiedscriteria indien gelegen in een
bijzonder welstandsgebied*

Een groot deel van de gemeente Montferland is met de derde wijziging van de welstandsnota, op 26 november 2015 door de gemeenteraad vastgesteld, en per 1 januari 2015 welstandsvrij verklaard.

Voor een klein deel van de gemeente zijn de welstandscriteria nog wel van toepassing. Deze worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

Er wordt niet getoetst aan de gebiedscriteria indien het bouwwerk binnen een welstandsvrijgebied aanwezig is zoals verwoord op bladzijde 8.

4.1 Welstandsniveau

De welstandstoets bestaat uit twee onderdelen: het welstandsniveau en de welstandscriteria. Het welstandsniveau bepaalt welke aandacht wordt gegeven aan het gebied.

4.2 Waardering gebieden

Binnen de gemeente Montferland wordt onderscheid gemaakt in twee **welstandsniveaus**. Dit onderscheid hangt samen met de mate waarin aanvragen van een omgevingsvergunning op redelijke eisen van welstand getoetst worden. De welstandsniveaus variëren in aard van 'welstandsvrij' tot 'bijzonder'.

- In een welstandsvrij gebied is geen welstandsbeleid geformuleerd.
- In een bijzonder gebied tenslotte gaat het om handhaven, herstellen en versterken van de ruimtelijke karakteristiek en de samenhang van het gebied.

Bij de waardering kunnen de volgende overwegingen een rol spelen:

Welstandsvrij gebied

In een welstandsvrij gebied worden bouwwerken niet op welstand getoetst.

De welstandsvrije gebieden in de gemeente Montferland is het gehele grondgebied van de gemeente met uitzondering van de historische kern van 's-Heerenberg.

Bijzonder welstandsgebied

Een bijzonder gebied is een gebied met een cruciale betekenis voor het totaalbeeld van stad, dorpen landschap. Dit gebied heeft bijzondere cultuurhistorische, architectonische, landschappelijke en stedenbouwkundige karakteristieken.

De welstandstoetsing is streng en richt zich op handhaving, herstel en versterking van de gewenste ruimtelijke karakteristiek en op de samenhang binnen het gebied. De criteria zijn afgestemd op toetsing van alle aspecten: de situering, de massa en de vorm, de gevels van het bouwwerk, de detaillering en de materialisering. Bijzondere gebieden zijn kwetsbaar door de aanwezige waarden. Die kwetsbaarheid wordt alleen nog maar vergroot als die waarden niet beschermd zijn, bijvoorbeeld als beschermd stadsgezicht. De dynamiek in bijzondere gebieden is doorgaans groot, vooral waar verschillende functies door en naast elkaar voorkomen en de commerciële functies regelmatig in omvang en vormgeving aan de eisen des tijd aangepast worden. Het ambitieniveau van de gemeente om de bijzondere gebieden aantrekkelijk te houden, is daarbij zeer hoog.

Uit het bovenstaande blijkt dat de waardering van welstandsgebieden niet zo zeer een zaak is van mooi of lelijk, maar dat de recente ervaringen met welstandstoetsing, het onderling corrigerend vermogen van de bewoners, strategisch beleid van de gemeente, op- of neergaande trends ook een rol spelen bij de waardering van de gebieden. Ook de relatie met andere ruimtelijke plannen is van invloed zoals die bijvoorbeeld met een bestemmingsplan waarbij het plan het gebied vaak is opgenomen als een cultuurhistorisch waardevol gebied.

Bij de gebiedscriteria zal dan ook het gemeentelijke ambitieniveau ten aanzien van het gebied betrokken worden.

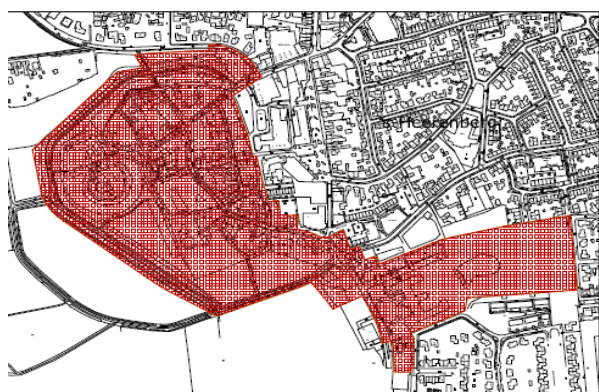
Waardering van de gebieden heeft geleid tot het volgende:

- In het plangebied is het gehele grondgebied van de gemeente Montferland aangewezen als welstandsvrije gebied. Met uitzondering van de historische kern van 's-Heerenberg.
- Bijzonder gebied is de historische kern van 's-Heerenberg

De waardering van de twee gebieden is als bijlage toegevoegd aan deze welstandsnota (kaart welstandsgebieden).

4.3 De gebiedscriteria

Het gebied waarop deze welstandsnota betrekking heeft, bestaat naast de aangewezen welstandsvrije gebieden ook uit het gebied waarvoor welstandscriteria gelden. Dit betreft de historische kern van 's-Heerenberg dit gebied is aangewezen als bijzonder welstandsgebied. In welstandsvrije gebieden is repressieve (toetsing aan welstand achteraf) toetsing van vergunningvrije bouwwerken uitgesloten.

Bijzonder welstandsgebied 's-Heerenberg

Bijzonder gebied historische kern 's-Heerenberg

Beleid, waarden en ontwikkelingen

De historische kern van 's-Heerenberg heeft maar liefst 45 Rijks- en gemeentelijke monumenten, variërend van bijzondere gebouwen (kerken, pastorie, gasthuis, muntgebouw, wachttore) tot woonhuizen en ongebouwde objecten (de begraafplaats en de wal). Verspreid over de gemeenten komen bijzondere objecten voor die op zichzelf staan. Het gaat om de bibliotheek, kerk en het gemeentehuis (voormalige). De gebouwen hebben soms een openbaar karakter en bepalen (mede) de uitstraling van de woonomgeving. Ze geven een zeer verzorgde indruk en zijn soms mooie voorbeelden van architectuur uit hun tijd. De bijzondere objecten zijn uniek. Ze onttrekken zich aan de kenmerken van de overige bebouwing in de omgeving. De gebouwen die bij deze groep horen zijn direct herkenbaar. Deze groep is niet nader gedefinieerd. Vanwege deze overeenkomst kunnen ze als groep worden aangemerkt. Verbouwingen, aanbouwen en nieuwbouw zullen vanwege de diversiteit in de groep per object apart beoordeeld moeten worden.

Welstandsniveau

Het welstandsbeleid is gericht op het handhaven, herstellen en versterken van de aanwezige kwaliteiten. Het centrum is dan ook aangemerkt als bijzonder welstandsgebied. De toetsing omvat beoordeling op alle aspecten: situering, massa en vorm, gevelindeling, detaillering, materialen en kleur. Het welstandsbeleid ten aanzien van bijzondere objecten wordt door de welstandscommissie intensief getoetst. De toetsing omvat beoordelingen op alle aspecten: situering, massa en vorm, gevelindeling, detaillering, materialen en kleur. Zie hiervoor de welstandscriteria voor bijzondere objecten, bladzijde 11.

Welstandscriteria

Situering

- Nieuwbouw sluit aan bij de ritmiek van de bebouwing in dezelfde straatwand;
- De bebouwing is georiënteerd op de openbare ruimte;

Vorm en massa

- Het gebouw sluit voor wat betreft massa, vorm en kapvorm aan op de gebouwen in de omgeving;
- Per kavel is er één herkenbare hoofdmassa
- De gebouwen hebben een eenvoudige hoofdvorm;
- Aan- en bijgebouwen zijn ondergeschikt aan het hoofdgebouw;
- De afzonderlijke gebouwen in een straat zijn individueel herkenbaar;
- De individualiteit van het gebouw wordt uitgedrukt door geringe onderlinge verschillen in vorm en massa;
- De kappen zijn afwisselend in dwarsrichting en langrichting georiënteerd.

Gevelindeling

- Bij veranderingen in de gevel is de oorspronkelijke architectuur het uitgangspunt;
- De gevelopeningen zijn per pand verticaal óf horizontaal in de gevel geplaatst;
- De vormgeving van de onderpui vormt een eenheid met die van de bovengevel;
- Glaspuien van winkels zijn geplaatst op een plint;
- De gevels aan de straat of de openbare ruimte hebben openingen;
- De individualiteit van panden blijft bij samenvoeging gehandhaafd;
- De architectonische eenheid van het oorspronkelijke pand blijft gehandhaafd bij splitsing;
- Bij toepassing van een plat dak is sprake van een duidelijke horizontale beëindiging van de gevel;
- Herhalingen in gevelritmiek en dakopbouw van een gebouw blijven gehandhaafd;
- Luifels aan gevels van winkels zijn niet gewenst;
- Reclame is een integraal onderdeel van het ontwerp, is ondergeschikt aan de architectuur en past in het beeld van de omgeving.

Kleuren, materialen en details

- De kleuren en materialen zijn in harmonie met de omgeving;
- De panden zijn gebouwd in baksteen of andere steenachtige materialen;
- Schuine daken zijn gedekt met pannen, of met riet;
- Het schilderwerk van de kozijnen is per pand gelijk van kleur;

- Het schilderwerk van grote vlakken is donker van kleur;
- Het materiaalgebruik van aan- en bijgebouwen is gelijk aan dat van het hoofdgebouw;
- De detaillering van dakkapellen, erkers en serres is afgestemd op de vormgeving van het hoofdgebouw.

Welstandscriteria ten aanzien van bijzondere objecten

Situering

- De bebouwing is georiënteerd op de (belangrijkste) openbare ruimte.

Massa en vorm

- De objecten hebben een korrelgrootte die aansluit bij hun functie;
- Aan- en bijgebouwen zijn ondergeschikt aan het hoofdgebouw.

Gevelindeling

- Bij veranderingen (symmetrie in de gevel, hoogte-breedteverhouding van geveluitsnijdingen e.d.) worden de stijlkenmerken van het oorspronkelijke gebouw toegepast;
- Bij nieuwbouw worden in de gevels de eigentijdse stijlkenmerken gebruikt. Materialen, kleuren en details Bij veranderingen (maatvoering van lijsten en overstekken, erkers en dakkapellen, profielen van ramen, kozijnen en neggen) worden de stijlkenmerken en kleuren van het oorspronkelijke gebouw toegepast;
- Aanbouwen hebben de stijlkenmerken van het hoofdgebouw of vormen een duidelijk contrast daarmee;
- Nieuwbouw heeft een eigentijdse vormgeving maar is in materiaal, kleur en detail in harmonie met de bebouwing in de omgeving.

Materialen, kleuren en details

- Bij veranderingen (maatvoering van lijsten en overstekken, erkers en dakkapellen, profielen van ramen, kozijnen en neggen) worden de stijlkenmerken en kleuren van het oorspronkelijke gebouw toegepast;
- Aanbouwen hebben de stijlkenmerken van het hoofdgebouw of vormen een duidelijk contrast daarmee;
- Nieuwbouw heeft een eigentijdse vormgeving maar is in materiaal, kleur en detail in harmonie met de bebouwing in de omgeving.

Er zijn situaties dat de gebieds- en de welstandscriteria ontoereikend zijn om bouwplannen verantwoord te toetsen. Dat is het geval als de criteria weliswaar zijn vertaald in een bouwplan maar dat het vakmanschap dat van een architect verwacht mag worden niet terug te vinden is in het bouwwerk. Architectuur is immers meer dan een optelsom van criteria. Ook kan het voorkomen dat een bouwplan sterk afwijkt van zijn omgeving –en dus strijdig is met de criteria- maar door zijn bijzondere schoonheid wél een bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit. Of dat een bouwplan weliswaar in bestaand bebouwd gebied voorkomt, maar toch nieuw is (ingeval van inbreiding) en daardoor niet past binnen de gebiedscriteria. In dit soort situaties is het nodig terug te grijpen op de algemene welstandscriteria. Deze criteria richten zich op het vakmanschap van het architectonisch ontwerp, zijn terug te voeren op universele kwaliteitsprincipes en zijn impliciet de grondslag van elke planbeoordeling.

In deze gevallen kan de welstandscommissie burgemeester en wethouders adviseren gebruik te maken van de hardheidsclausule en af te wijken van de gebieds- en de welstandscriteria. Het bouwplan moet dan uiteraard wel voldoen aan redelijke eisen van welstand. Naarmate het bouwplan zich sterker onderscheidt van zijn omgeving ligt het niveau van de 'redelijke eisen van welstand' ook hoger.

De hieronder beschreven algemene welstandscriteria zijn afgeleid van de notitie 'Architectonische kwaliteit' van voormalig rijksbouwmeester T. Dijkstra.

5.1 Relatie tussen vorm, gebruik en constructie

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat de verschijningsvorm een relatie heeft met het gebruik ervan en de wijze waarop het gemaakt is.

Een bouwwerk is bedoeld om te worden gebruikt. Hoewel het welstandstoezicht slechts is gericht op de uiterlijke verschijningsvorm, kan de vorm niet

los gezien worden van de eisen vanuit het gebruik en de mogelijkheden die materialen en technieken bieden om een doelmatige constructie te maken. Gebruik en constructie vormen de basis voor iedere vorm. Dat wil niet zeggen dat de vorm ondergeschikt is aan het gebruik of de constructie. Doorgaans wordt het begrip architectuur met de compositorische kwaliteit van gebouwen geassocieerd. Een vorm zonder betekenis verliest zijn begrijpelijkheid. Het gaat dus om de evenwichtige samenhang tussen vorm, gebruik en constructie.

5.2 Relatie tussen bouwwerk en omgeving

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een bijdrage levert aan de kwaliteit van de openbare (stedebouwkundige en landschappelijke) ruimte.

Een stad is meer dan een losse verzameling van gebouwen in de ruimte. De openbare ruimte wordt door de gebouwen begrensd en gevormd. Het gebouw is een particulier object in een openbare context. Het bestaansrecht van het gebouw ligt niet alleen in het eigen functioneren, maar ook in de betekenis die het gebouw heeft in zijn stedelijke en landschappelijke omgeving. Zoals de omgeving een bijdrage hoort te leveren aan de kwaliteit van de gebouwen, moet het gebouw een positieve invloed hebben op de kwaliteit van de omgeving. Het gaat dus om een evenwichtig samenspel van gebouw en omgeving.

5.3 Evenwicht tussen helderheid en complexiteit

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat er structuur is aangebracht in het beeld, zonder dat de aantrekkingskracht door simpelheid verloren gaat.

Een belangrijke eis die aan het ontwerp van een gebouw mag worden gesteld is dat er structuur wordt aangebracht in het beeld. Een heldere structuur biedt houvast voor de waarneming en is bepalend voor het beeld dat men vasthoudt van een gebouw. Symmetrie, ritmiek, herkenbare maatreeksen en materialen maken het voor de

waarnemer mogelijk een grote hoeveelheid visuele informatie te reduceren tot een bevattelijk beeld.

Daar staat tegenover dat een bouwwerk de waarnemer moet blijven prikkelen en intrigeren. Een te eenduidig beeld leidt al gauw tot verveling en desinteresse. Om dat te voorkomen zijn complexe vormen nodig. Het gaat dus om een zorgvuldig evenwicht van structuur en complexiteit.

5.4 Associatieve betekenissen

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat associaties zorgvuldig worden gebruikt zodat er concepten ontstaan die bruikbaar zijn in de bestaande maatschappelijke realiteit.

Vormen ontstaan in eerste aanleg vaak als gevolg van de functie die ze te vervullen hebben. Ze worden sterk bepaald door de kenmerken van het materiaal waarvan ze zijn gemaakt. Als vormen veelvuldig en langdurig in een bepaald verband zijn waargenomen dan krijgen ze een associatieve betekenis die de vorm een eigen leven doet leiden. Ook in de architectuur wordt gebruik gemaakt van associaties. Zo roepen gevels van glas en metaal associaties op van techniek en vooruitgang. Verkeerd gebruik van associaties kan echter leiden tot het imiteren van stijlen, vormen en detailleringen uit het verleden zonder dat ze bruikbaar zijn als verbeelding van nieuwe maatschappelijke oriëntaties en realiteiten. Het gaat er dus om bij nieuwe plannen zorgvuldig om te gaan met oude stijlvormen.

5.5 Schaal en maatverhoudingen

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een samenhangend stelsel van maatverhoudingen heeft dat beheerst wordt toegepast in ruimtes, volumes en vlakverdelingen.

Maatverhoudingen zijn van essentiële betekenis voor de kwaliteit van een compositie. Dé juiste verhoudingen zijn niet langs theoretische weg vast te stellen. Vaak blijkt dat verschillende mensen tot een zelfde waardering komen.

Uit ervaring blijkt dat bepaalde verhoudingen goed zijn, maar niet waarom.

De kracht van een compositie is groter naarmate de maatverhoudingen een sterkere samenhang en hiërarchie vertonen. Het bepalen van de juiste verhoudingen is een kwestie van oefenen, bewust kijken, ervaringen uitwisselen en zelf ontwerpen. Het gaat dus om een samenhangend stelsel van maatverhoudingen.

5.6 Materiaal, textuur, kleur en licht

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat materiaal, textuur, kleur en licht het karakter van het bouwwerk ondersteunen en de ruimtelijke samenhang met de omgeving duidelijk maken.

Door middel van materialen, kleuren en lichtval wordt een bouwwerk uiteindelijk zichtbaar en voelbaar. Bij de keuze van materialen en kleuren zijn in de huidige tijd de technische mogelijkheden vrijwel onbeperkt. Die keuzevrijheid maakt het risico van een onsamenhangend beeld groot. Als de materialen en de kleuren los staan van het ontwerp en daarin geen ondersteunende functie hebben wordt de betekenis ervan toevallig en kan het afbreuk doen aan de zeggingskracht van het bouwwerk. Het gaat dus om een evenwichtige toepassing van materialen, kleuren en lichtval.

KAART WELSTANDSGEBIEDEN

